

6. Булах І. В., 2019. Соціально-економічні та демографічні чинники реформування містобудівної мережі дитячих закладів охорони здоров'я України. Містобудування та територіальне планування, Вип.69, 27-32. Режим доступу: <http://library.knuba.edu.ua/books/zbirniki/02/2019/201969.pdf>.
7. Булах І. В., 2018. Становлення мережі дитячих лікувальних закладів України, як об'єкта містобудівного проектування у період з 1980–90 рр. ХХ ст. по початок ХІ ст. Архітектурний вісник КНУБА, Вип.16, 319-326. Режим доступу: <http://library.knuba.edu.ua/books/zbirniki/09/201816.pdf>
8. Булах І. В., 2019. Містобудівна система дитячих лікувальних комплексів. Науковий вісник будівництва, Вип.95(1), 12-18. Режим доступу: https://vestnik-construction.com.ua/images/pdf/1_95_2019/4.pdf DOI: 10.29295/2311–7257–2019–95–1–12–18.
9. Bulakh I. V., 2019. Complex public health institutions as a complex urban development system. Colloquium-journal, Vol.1(25), 4-6. Access mode <http://www.colloquium-journal.org/wp-content/uploads/2019/01/Colloquium-journal-125-chast-2.pdf>. DOI: 10.24411/2520-6990-2019-00001.
10. Bulakh I. V., 2019. Urban network of institutions of the secondary and tertiary medical aid. Colloquium-journal, Vol.4(28), 5-8. Access mode <http://www.colloquium-journal.org/wp-content/uploads/2019/03/Colloquium-journal-428-chast-1.pdf>. DOI: 10.24411/2520-6990-2019-10040.

*Дук Наталія Миколаївна,
кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри географії
Дніпровського національного університету ім. Олеся Гончара*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД В ДОСЛІДЖЕННІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ АГЛОМЕРАЦІЙНИХ УТВОРЕНЬ

Дослідження сучасної мережі міських агломерацій України, виявлення особливостей їх сучасного розвитку має велике практичне значення. Без вивчення місць концентрації населення, економіки та особливостей їх функціонування неможливе прогнозування та планування соціально-економічного розвитку як міст і регіонів, так і країни в цілому, оскільки вже давно доведено, що основні точки економічного розвитку у світі – у міських агломераціях.

В Україні в агломераційних утвореннях, які займають менше 10% території, проживає близько 70% населення і виробляється майже 75% валового внутрішнього продукту. Однак, через відсутність в Україні, як і в інших пострадянських країнах, нормативно-правової бази та загальноприйнятих методик ідентифікації, делімітації, статистичного обліку та вивчення розвитку міських агломерацій, неможливим є правове регулювання їх створення та існування. В той же час в багатьох інших країнах правилом є наявність законодавчо затверджених підходів та механізмів виокремлення, делімітації та регулювання функціонування агломерацій, а також дослідження урбанізаційних процесів різних територій. Результати аналізу таких підходів низки країн представлено в таблиці 1.

Виконаний нами аналіз дозволяє зробити певні висновки щодо підходів та критеріїв виділення агломерацій.

1. Обов'язковими у всіх країнах є такі критерії:

- чисельність населення і його розподіл між центром і зовнішньою зоною агломерації;
- трудо-ресурсні зв'язки міст-центрів із зовнішніми зонами.

Приклади основних офіційних критеріїв визначення агломерацій в різних країнах (складено за [2, 3, 4])

Країна Критерії		США	Канада	Швейцарія	Франція	Велико- британія
Мінімаль- на чисель- ність насе- лення, тис.	Всього		100 тис. (ареал)	Більше 20 тис. в сусідніх з центром муніципа- літетах	Міська спіль-нота – більше 50 тис. осіб. ≥ ½ в зоні суцільної забудови	70 тис. з перед- містям
	В цент- рально- му місті	10 ; 5 – в урбанізова- них зонах	50 (ареал) 10 (агломе- рація)		Більше 15 тис.	
Приріст населення				Приріст на 10% більше середнього		
Зайня- тість населен- ня, робочі місця	Робочі місця в центрі для жителів периферії	25 % з центрального округу	Правило прямих міграційних потоків: 50 % мешканців зони працює в ядрі	Відношення щільності населення до кількості робочих місць ≥ 10	Більше 5 тис. робочих місць	20 тис., або 13,75 робо- чих місць на 1 га

	Частка населення зони, що працює в центрі	25 %	Правило зворотних міграційних потоків: 25% мешканців ядра працює в містах зони	1/6 зайнятого населення муніципалітету	Понад 40 %;	15 %
	Пасажиропотоки			Частка пасажирів до міста-центру більша, ніж до інших міст		
	Просторова близькість безперервності забудови,		Правило злиття сусідніх ареалів: об'єднання при маятниковій міграції $\geq 35\%$	Безперервність забудови, (незабудована територія ≤ 200 м)	Безперервність забудови, (незабудована територія ≤ 200 м)	
Статус утворення	Статистичні	Статистичні	Адміністративні	Адміністративні	Переписні зони	
Назви утворень	Ареали: метрополітенський (≥ 50 тис.), мікрополітенський (10-40 тис.)	Переписний метрополітенський ареал: в центрі ≥ 50 тис.; переписна агломерація: в центрі ≤ 50 тис.	Міська агломерація	Міська спільнота	Метрополітенські трудові ареали	

2. В більшості країн при виділенні агломерацій враховується щільність забудови або близькість розташування.

3. На відміну від пострадянських країн інтенсивність зв'язків поселень зовнішньої зони з головним містом встановлюється за маятковою міграцією на основі даних про місце роботи мігрантів. Серед проаналізованих країн лише у Швейцарії інтенсивність зв'язків поселень зовнішньої зони з головним містом визначається на основі пасажиропотоків.

4. Залежно від розмірів ідентифікуються принаймні два рівні агломераційних утворень:

а) ареали (в англомовних країнах – метрополітенські) або спільноти;

б) агломерації.

5. У більшості проаналізованих країн агломераційні утворення хоча і затверджені офіційно, але мають не адміністративний статус, а статистичне (переписне) значення.

6. Проведений аналіз свідчить про суттєву кількість методик делімітації міських агломерацій в пострадянських країнах, що не властиво для західних країн.

В результаті узагальнення напрацювань вітчизняних та зарубіжних вчених нами розроблена методика та проведена делімітація агломерацій Дніпропетровської області на основі двох підходів: транспортно-ізохронного і демографічного. Перший підхід передбачає врахування півгодинної, годинної та півторагодинної ізохрон; другий – аналіз показників чисельності постійного населення та маятникової міграції в межах міських агломерацій, розрахованої побічно на основі інтенсивності руху приміського і міжміського транспорту.

Дніпропетровщина – район з високим промисловим потенціалом та рівнем урбанізації. І агломерації якраз є особливістю та проявом глобального процесу в його межах. Усього в Дніпропетровській області виокремлюються чотири міські агломерації, дві з котрих вже сформовані, а ще дві – продовжують формуватися.

Виконане нами дослідження агломерацій Дніпропетровщини показало, що реальна зона впливу міст-ядер, а відтак і розміри агломерацій є значно меншими, ніж виділені по межах адміністративних районів, які оточують ці міста (табл.1).

Таблиця 1

**Площа та чисельність населення агломерацій
Дніпропетровської області**

	За адміністративними межами [1, с. 76]		За авторською методикою	
	Площа, км ²	Населення, тис. осіб	Площа, км ²	Населення, тис. осіб
Дніпровська	12 887	1 895,5	4 445,3	1 580,2
Криворізька	7470	989,9	3 614,2	789,5
Нікопольська	3 343	311,6	1 348,5	244,2
Павлоградська	5 010	299,9	2 559,0	225,9

Найбільші відмінності простежуються у розмірах площі агломерацій, особливо Дніпровської. Це є підставою стверджувати, що офіційне оформлення агломерацій в Україні має відбуватись "знизу",

тобто в результаті добровільного об'єднання територіальних громад на основі реальних трудо-ресурсних, інфраструктурних, виробничих зв'язків поселень з містом-ядром, а не "зверху", в адміністративному порядку шляхом приєднання цілих навколишніх адміністративних районів.

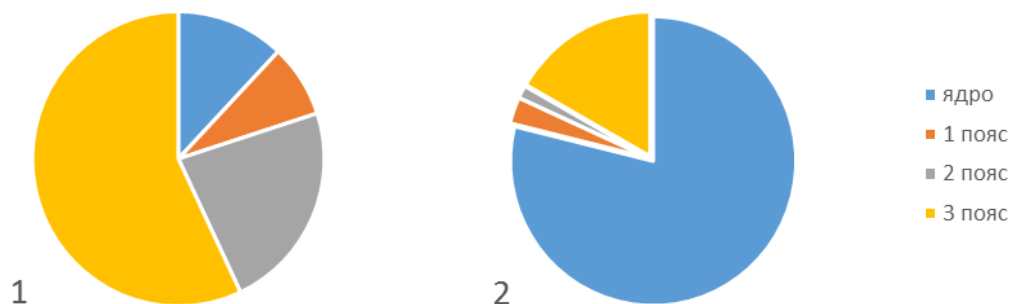

Рис. 1 Розподіл площі (1) та населення (2) в ядрі та трьох поясах зовнішньої зони Дніпровської агломерації

Виявлена зростаюча внутрішня неоднорідність територій агломерацій за особливостями розподілу населення та інтенсивністю зв'язків з ядром (рис. 1) підтверджує правильність висновку про те, що найбільший вплив, а відтак і "відтягування" населення з периферії в центр відбуваються у найближчому поясі, а також, що процеси урбанізації і агломерування в регіоні не завершені і концентрація населення в містах, особливо в найбільших, триває.

Список використаних джерел та літератури

1. Алфьоров М. А. Урбанізаційні процеси в Україні в 1945—1991 рр: Монографія/ М. А. Алфьоров — Донецьк: Донецьке відділення НТШ ім. Шевченка, ТОВ «Східний видавничий дім» 2012. — 552 с.

2. Заславский, И. Н. Проблемы делимитации городских агломераций: сравнение и синтез ведущих методик [Текст] / И. Н. Заславский, Н. И. Наймарк, П. М. Полян/ Проблемы изучения городских агломераций: Сборник статей. – 1988. – Вып. 2. – С. 27–41. – Библиогр.: с. 41.

3. Развитие городских агломераций: аналитический обзор. Вып. 2 [Электронный ресурс]: Офіційний сайт ОАО Російського інституту містобудівництва і інвестиційного розвитку «Гипрогор». – Режим доступу:

http://enter.giprogor.ru/files/Development_of_urban_agglomerations_Vol2.pdf.

4. Miller, D. Y. The Regional Governing of Metropolitan Area [Text] / D. Y. Miller. – WestviewPress. — 2002. — P. 99-124.

*Згурська Валентина Леонідівна, кандидат політичних наук, доцент,
кафедра політичних наук і права
Київського національного університету будівництва і архітектури*

МІСЬКІ РАЙОНИ: ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ СТВОРЕННЯ СУБМУНІЦИПАЛЬНОГО РІВНЯ УПРАВЛІННЯ

Питання відродження поділу міст на райони знову набуло актуальності у зв'язку з підготовкою Закону України «Про місто Київ – столицю України», в якому планується передбачити такий рівень управління, щоб запобігти волюнтаристській ліквідації районних рад, як це було в 2010 році.

У найбільш загальному вигляді необхідність створення допоміжних управлінських органів територіальної громади (великого міста або села) на нижчому рівні зумовлена чотирма міркуваннями [1]:

- громадянським – збільшення участі громадян у місцевому самоврядуванні, відродження громадянської культури та посилення згуртованості місцевої громади. Участь у вирішенні проблем на районному (субмуніципальному) рівні збільшує соціальний капітал, сприяючи зростанню соціальної довіри та зміцненню норм, що сприяють колективним діям [2, 74];

- соціальним – посилення гуманістичного, орієнтованого на потреби мешканців, управлінського підходу, завдяки кращій обізнаності з місцевими проблемами та встановлення зворотнього зв'язку між районним та загальноміським рівнем. У великих містах умови життя і потреби мешканців можуть значно різнитися залежно від району, що й зумовлює необхідність пристосування моделі надання різних послуг до конкретного контексту, що можуть організувати районні ради;

- політичними – покращення місцевої демократії, оскільки громадяни мають легший доступ до районних органів управління, їм простіше притягнути до відповідальності депутатів за їх діяльність чи бездіяльність. Відповідно, політики районного рівня швидше реагуватимуть на запити та інтереси мешканців, домагаючись прийняття відповідних рішень міською радою. Також, місцева демократія в муніципалітеті загалом може виграти від такого поділу влади [3] і більш збалансованого інституційного устрою;

- економічними – місцевий потенціал буде краще використовуватися у результаті синергетичного ефекту. Послуги, в яких